

КАПИТАЛ НА ПРЕДПРИЯТИЕТО НА ПРЕДПРИЕМАЧА

ТЕМА

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1. Основни характеристики на капитала и функционална роля в предприемаческия процес.**
- 2. Капиталова структура на предприятието.**
- 3. Видове ценни книжа и капиталов пазар.**

1. Основни характеристики на капитала и функционална роля в предприемаческия процес.

- ▶ Понятието *капитал* има своя произход от латинската дума *caput*, с която римляните са означавали заеманата срещу лихва парична сума.

- ▶ Д-р Франсоа Кене пръв прави анализ на капитала, разглеждайки вещественото съставните му части, макар и откъснати от обществената форма, в която съществуват. Той за пръв път разглежда капитала в динамика, като му отделя специално място в създадената от него през 1758 г. “Икономическа таблица”.

- ▶ Според друг представител на школата на физиократите – Ан Тюрго – капитал са “всички неизконсумирани стопански блага на едно домакинство”. Този, който произвежда повече от необходимите му блага за лично потребление, може да натрупа част от тях и те са неговия личен капитал. Той определя капиталите като “натрупани движими ценности”

- ▶ За пръв път Адам Смит, който се счита за архитект на капиталистическият ред, в своя най-забележителен труд “Богатството на народите” дава едно класическо разбиране за същността на капитала, определяйки го като обществено производствено отношение. Той прави характеристика на производствената роля на капитала, определяйки го като част от благата, която е в състояние да ни донесе нови блага.

- ▶ Карл Маркс в своята трудова теория за стойността той разкрива източника за нарастване на капитала на собствениците на средства за производство – незаплатения труд на наемния работник. Същевременно той дава да се разбере, че в една по-широка трактовка капиталът трябва да се разбира не като вещ, а като обществени отношения по повод ползването на вещите, а именно средствата за производство. Той дава брилянтни характеристики на капитала в неговата динамика, определяйки като стойност, която в своето самодвижение нараства.

КАПИТАЛОВА СТРУКТУРА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО

Баланс

Актив	Пасив
<p><i>Форми на приложение</i></p> <p>А. Дълготрайни активи</p> <p>Б. Краткотрайни активи</p>	<p><i>Произход на капитала</i></p> <p>А. Собствен капитал</p> <p>Б. Провизии и сходни задължения</p> <p>В. Задължения</p> <p>Г. Финансирания и приходи за бъдещи периоди</p>

Пасивът, или дясната част на баланса, се състои от следните четири раздела:

- ▶ **А. Собствен капитал** – изразява каква част от имуществото на предприятието е негова собственост. Величината му е в пряка зависимост от размера на реализираната печалба, както и от извършването на други финансови, стопански и валутни операции. Собственият капитал се разглежда като пасив, тъй като е източник за финансиране.
- ▶ **Б. Провизии и сходни задължения** - Провизията представлява задължение с неопределена срочност или размер, за което може да бъде направена надеждна оценка на размера му. То се явява резултат от минали събития и за тяхното погасяване е необходим паричен поток от ресурси.

Пасивът, или дясната част на баланса, се състои от следните четири раздела:

- ▶ **В. Задължения** – представляват заангажирани финансови ресурси на други икономически агенти или институции, които предприятието дължи по силата на нормативен акт или договор.
- ▶ **Г. Финансирания и приходи за бъдещи периоди** – влизат евентуални бъдещи парични потоци, които предприятието има основание да включи, като спазва необходимите принципи за предпазливост, достоверност и т. н. (виж Приложение №1)

- ▶ Финансиранията, които постъпват в бюджета на предприятието могат да имат за източник оперативните програми на Европейския съюз, ако предприятието е кандидатствало и спечелило проектно финансиране. Изключително редки са случаите на целево финансиране от държавния бюджет не само заради хроничните дефицити в него, а и заради съгласителните норми с Договора за присъединяване, който ограничава, а в някои случаи забранява оказването на държавна помощ на икономическите субекти.

3. Видове ценни книжа и капиталов пазар.

Ценната книга е документ, с който се материализират имуществени и неимуществени права на даден икономически субект, било то фирма, предприятие, институция на публичната власт или частно лице като право на глас в управлението, получаване на евентуални бъдещи доходи – дивиденди, лихви и др.

Основните видове ценни книжа са акциите и облигациите.

- ▶ **Облигацията** е документ, който се издава във връзка със събран от физически или юридически лица заем за инвестиции или друга дейност. Тя по своята същност представлява документ за дълг, който подлежи на изплащане след определен период от време. Облигации могат да емитират държавата и общините. Облигации може да емитира акционерното дружество най-малко две години след образуването му, ако има два заверени годишни счетоводни отчета.

Акцията изпълнява следните роли:

- ▶ от гледище на акционерното дружество материализира част от неговия капитал;
- ▶ от гледище на акционера материализира всички негови права и задължения като съсобственик на дружеството;
- ▶ от гледище на финансовия сектор на икономиката представлява обект на покупко-продажби на фондовите борси.

- ▶ Акцията има три стойности: *номинална, емисионна и борсова*. *Номинална* е тази стойност, която е отпечатана върху акцията и е част от балансовия капитал на акционерното дружество (не може да бъде по-малка от 1 лв.). *Емисионна* е стойността, по която акциите се поемат от учредителите или от подписващите. Емисионната стойност не може да бъде по-малка от номиналната. *Борсовата* стойност на акцията е тази, която се получава на фондовия пазар под влияние на търсенето и предлагането.

- ▶ Акцията има три стойности: *номинална, емисионна и борсова*. *Номинална* е тази стойност, която е отпечатана върху акцията и е част от балансовия капитал на акционерното дружество (не може да бъде по-малка от 1 лв.). *Емисионна* е стойността, по която акциите се поемат от учредителите или от подписващите. Емисионната стойност не може да бъде по-малка от номиналната. *Борсовата* стойност на акцията е тази, която се получава на фондовия пазар под влияние на търсенето и предлагането.

- ▶ **Финансовите пазари** са тези места, на които се срещат участниците във възпроизводствения процес, разполагащи с излишък от финансови средства и участниците, които изпитват недостиг (които търсят) от финансови средства. С други думи, финансовите пазари са местата, където фирмата се среща с бъдещите инвеститори – лицата, готови да вложат свободните си парични средства в нея.

Класифицирани по различни признаци, те биват:

- I. Пазари на акции и пазари на облигации;
- II. Първични и вторични пазари;
- III. Борсови и извънборсови пазари;
- IV. Парични и капиталови пазари.